

# When I Was You

CHABOT MUSEUM ROTTERDAM

02.12.25 — 29.03.26

**When I Was You**  
Over schoonheid, ontmoeting en troost

Met *When I Was You* nodigt het Chabot Museum uit om stil te staan bij wat het leven waardevol maakt. De tentoonstelling is samengesteld uit de verzameling hedendaagse kunst van Annelies en Bob van Eerd. In de tentoonstelling staat de menselijke ervaring centraal: momenten van schoonheid, (on)verwachte ontmoetingen en de troost die kunst kan bieden. De werken in de tentoonstelling nodigen uit tot reflectie, empathie en verbinding met jezelf én met elkaar.

## DE (MEDE)MENS ALS MIDDELPUNT

Het Chabot Museum beheert een omvangrijke collectie beeldende kunst van de Rotterdamse schilder en beeldhouwer Henk Chabot (1894–1939) en zijn tijdgenoten. Sinds de oprichting van het museum in 1993 is de collectie uitgebreid met belangrijke schenkingen, legaten en langdurig bruiklenen van onder meer Museum Boijmans Van Beuningen en kunstenaar Armando (1929–2018). Chabot beschouwde zichzelf als een schilder van mensen – op het land, op de vlucht, in oorlog. Zijn werk draagt een humanistisch wereldbeeld en menselijke betrokkenheid uit die de fundamenteën van het museum vormen. In dezelfde geest verzamelen psychotherapeuten Annelies en Bob van Eerd hedendaagse kunst van zowel opkomende als gevestigde kunstenaars. Kunst is voor hen een bron van verwondering en emotionele verdieping, een inspirerende dimensie die hun leven verrijkt en anderen daarin uitnodigen. Voor *When I Was You* selecteerde het Chabot Museum samen met het verzamelaarsechtpaar werken uit hun collectie die een dialoog aangaan met Chabots gedachtegoed.

## SCHOONHEID, TROOST EN DE WAARDE VAN KUNST

De visie van het verzamelaarsechtpaar resoneert met de vraag die VPRO-programmamaker Wim Kayzer stelde in zijn inmiddels legendarische televisieserie *Van de schoonheid en de troost* (2000). Aan schrijvers, wetenschappers, filosofen, biologen, kunstenaars en musici stelde hij de filosofische vraag: Wat maakt dit leven de moeite waard? Kayzers gasten waren het veelal met elkaar eens: kunst biedt schoonheid en troost, en maakt het leven draaglijker, betekenisvoller en dus de moeite waard.

## EEN SPIEGELPALEIS VAN IDENTITEITEN

In 2024 interviewde Bob van Eerd de Vlaamse psychiater en schrijver Dirk de Wachter. Ook voor hem is kunst van wezenlijk belang: 'Zodra we de sterfelijkheid zijn gaan beseffen, zijn we dat gaan uitbeelden en vertellen en dansen en musiceren om dat ergens te kunnen plaatsen, te kunnen dragen en daarin verbonden te zijn.' Voor De Wachter is de mens een 'spiegelpaleis van identiteiten'. Alleen een open, onderzoekende houding van 'niet-weten' kan leiden tot échte verbinding. Hetzelfde geldt voor beeldende kunst, zij laat zich zelden vangen in een enkele betekenis of uitleg.

## EEN PLEIDOOI VOOR DIALOOG EN ONTMOETING

De tentoonstelling *When I Was You* – vernoemd naar een werk van Elly Strik – is óók 'een spiegelpaleis', een ontmoeting tussen kunstwerken en bezoekers, tussen zien en ervaren. De werken bieden geen antwoorden maar openen ruimte voor reflectie, verstillings- en meerduidige interpretaties. *When I Was You* is daarmee een pleidooi voor betekenisvolle ontmoetingen, met de kunst, met elkaar en met het leven zelf.

## DE TENTOONSTELLING PRESENTEERT WERKEN VAN

Marjolijn van den Assem  
Gijs Assmann  
Hannah van Bart  
Sjoerd Buisman  
Henk Chabot  
Guido Geelen  
Nour-Eddine Jarram  
Shivangi Kalra  
Hans Klein Hofmeijer  
Jenetta de Konink  
Maartje Korstanje  
Arno Kramer  
Katinka Lampe  
Lotte van Lieshout  
Marc Mulders  
Arnulf Rainer  
Tamar Rozenblat  
Ingrid Simons  
Eva Spierenburg  
Julius Stibbe  
Elly Strik  
Aline Thomassen  
Henk Visch  
Reinoud van Vught  
Marenne Welten  
Ossip Zadkine,  
Robert Zandvliet  
Ronald Zuurmond

**BOB VAN EERD**, klinisch psycholoog/psychotherapeut en kunstverzamelaar, interviewt psychiater **DIRK DE WACHTER** over kunst, mentale gezondheid en zingeving.

**BOB VAN EERD** — Als ik de Vlaamse psychiater Dirk de Wachter, bekend van zijn boeken<sup>1</sup>, lezingen, podcasts, tv-optredens en theatervoorstellingen, benader met de vraag of hij wil meewerken aan een artikel over kunst, mentale gezondheid en zingeving, volgt al snel een positieve reactie. Op een zonnige dag in juli 2024 bel ik aan bij zijn huis in een lommerrijke Antwerpse laan. In de tuin staat een bord met daarop: psychiater-psychotherapeut. Zijn praktijk bevindt zich in het souterrain. Er is nauwelijks tot geen introductie nodig; het gesprek start vrijwel direct met kunst.

**DIRK DE WACHTER** — ‘Toen ik mijn praktijk begon, vroeg ik de in Antwerpen bekende kunstenaar Bruneau [Bruno Schnieders [1957], red.] een reeks portretten te maken. Hij vroeg mij wat ik op dat moment aan het lezen was en maakte vervolgens portretten van alle auteurs die ik toen in 1994 bestudeerde: filosofen, schrijvers, denkers. Het werd een tijdsbeeld van zo’n 25 portretten<sup>2</sup>. Emmanuel Levinas ontbreekt nog, bijvoorbeeld, terwijl ik tegenwoordig vaak naar hem verwijs. Het was het begin van mijn praktijk aan huis hier. Eerder had ik een groepspraktijk met twee collega’s, maar dat was niet langer haalbaar nadat ik in Leuven mijn academische opdracht kreeg. Toen we met die groepspraktijk startten, brachten we ieder 100.000 Belgische frank in. De één kocht het meubilair, de ander van allerlei gerief en ik kocht een schilderij. Dat typeert hoe essentieel kunst voor mij is. Mijn praktijk én mijn huis hangen vol kunst. In de praktijk ligt de nadruk op die portretten: de blik van *de Ander*, het Levinasiaanse concept van *face à face*<sup>3</sup>. Het past allemaal in elkaar, de blik van

de Ander, de zin van het bestaan zit erin, de zorg voor de ander. In mijn lezingen illustreer ik altijd kunstwerken. Ze helpen mij in een filosofisch discours, waar ik een existentiële en spirituele dimensie probeer bij te brengen. Dan vind ik een kunstwerk een noodzakelijk middel om het non-verbale, het minder evidente te tonen.'

BVE — 'In uw boek *De wereld van de Wachter* schrijft u: "het wezen van de kunst is het ritueel bezweren van de menselijke angst" en kunst die "[...] de angst uitdrukt, uitvergroot, sublimeert en ontstijgt".<sup>4</sup> En in *De kunst van het ongelukkig zijn* schrijft u over "[...] kunst die altijd raakt aan duisternis, aan iets van verborgen verdriet".<sup>5</sup>

DDW — 'Heidegger heeft het over 'zum Tode leben', de eindigheid die de zin van het bestaan inhoudt, het is omdat we eindig zijn dat we betekenis willen hebben. Voor mij is, nog forser dan dat ik het in *De wereld van de Wachter* heb beschreven, de kunst verbonden met de dood. Omdat we sterfelijk zijn en omdat we het onbegrijpelijk en ondraaglijk vinden dat we zelf doodgaan, maar ook dat onze geliefden doodgaan.

De menselijkheid van de mens is begonnen bij het besef van de dood. En de ondraaglijkheid daarvan maakt dat we goddelijkheid zijn gaan opzoeken en ook de kunst, dat is met elkaar verbonden. Zodra we de sterfelijkheid zijn gaan beseffen, zijn we dat gaan uitbeelden en vertellen en dansen en musiceren om dat ergens te kunnen plaatsen, om dat ergens te kunnen dragen en daarin verbonden te zijn. En in een wereld van vandaag waar het kerkelijke op de achtergrond verdwijnt in de westerse wereld, krijgt de kunst nog veel meer die functie. Om te kunnen leven met de dood, met de eindigheid, met het tekort, hebben we verhalen nodig en muziek en dans en beeldende kunst. Niet als een versiering, niet als decoratie, maar als een wezenlijkheid.

Eerst waren er de (kunst)werken en dan is er de praktijk, om het zo te zeggen. Heel mijn huis is een verzameling van werken en mijn leven is daarin gesymboliseerd. Ik deel dat heel sterk met mijn vrouw, het is iets dat we samendoen. Een grote verzameling van herinneringen en symbolen.'

BVE — 'Naar aanleiding van de quote "Er is een universele behoefte aan troost voor het bestaan"<sup>6</sup> uit het boek *Verstrooiingen*, komen we te spreken over de begrippen schoonheid en troost, in Nederland onlosmakelijk verbonden met de VPRO-televisieserie van Wim Kayzer.<sup>7</sup>

DDW — 'De kunst, ik bedoel zeker niet de decoratie, geeft ook troost. Troost en schoonheid die het leven draaglijk maken, omdat het leven niet zo makkelijk is vind ik. En kunst is dan een van die manieren om het goede leven te koesteren. Ook omdat het die lastigheid kan omdraaien tot schoonheid. Het is daarom dat ik Francis Bacon altijd citeer, die niet zo glad-schoon is zoals we dat in de supermarkt en de reclame zien. De Bacons zijn afschuwelijk, misvormd en vreselijk, maar ze tonen voor mij – en dat is voor iedereen anders – de essentie van het menselijk zijn in al zijn gewrongenheid'.

BVE — 'U schrijft als u het over Bacon heeft: "[...] ondanks de rauwheid is het ook een zoektocht naar liefde".<sup>8</sup> Er speelt dus ook meerduidigheid.'

DDW — 'De meerduidigheid in de kunst is heel belangrijk, de meerduidigheid staat voor het leven, dat is belangrijk in mijn werk. Mensen zijn meer dan hun diagnose, daar is een meerlagigheid. Mensen zijn een spiegelpaleis van identiteiten, waar die diagnose een stukje kan zijn. Maar het grote probleem van ons vak is dat mensen soms helemaal gereduceerd worden tot die diagnose en zichzelf soms ook daartoe reduceren.

Dus de kunst brengt complexiteit en dat blijft ook. De werken van hier en boven, die hangen er soms al dertig jaar en krijgen nog altijd nieuwe betekenissen, ook al omdat mijn leven evolueert. Dat is de schoonheid van kunst en dat is veel meer dan gewoon mooi tekenen.'

BVE — 'Eenduidigheid in zowel de kunst als de psychotherapie is dus een valkuil?'

DDW — 'Levinas zegt het zo: het niet-begrijpen van de ander is wezenlijk in de verbinding. Zodra we zeggen 'dat ken ik', bijvoorbeeld bij depressie, dan is dat het einde van ons vak. We moeten blijven zeggen 'ik begrijp het niet goed', niet op de cynische manier, maar blijvend verwonderd zijn, blijvend nieuwsgierig zijn, blijvend geïnteresseerd in het verhaal van de mens. Omdat we het nooit helemaal weten, omdat de mens – en dat is mijn overtuiging – een mysterie is. De duurzame liefde is er dankzij het niet-begrijpen van elkaar. Maar die valkuil van eenduidigheid zit hem aan de andere kant ook hierin: we moeten de kunst ook niet te functioneel zien. Het is niet zo dat hier mensen komen met een groot verdriet over bijvoorbeeld het verlies van een geliefde, dat ik dan zeg: 'Ga misschien eens naar een museum en kijk eens naar een mooi schilderij, u gaat zich dan wel beter voelen.' Zo gaat dat niet. En dat is ook voor iedereen anders. Het is zoeken, bij wie kan wat helpen. Sommige mensen hebben wat minder met de klassieke kunsten en die gaan naar een voetbalwedstrijd, bijvoorbeeld. Voor mij is de kunst zeker belangrijk en ik denk voor de mensheid, daar doe ik niks van af. Ik denk dat dat een wezenlijk gegeven is, zoals de religie en de spiritualiteit wezenlijk zijn voor de mens, in die zin dat het goddelijke en het artistieke sterk zijn verweven.'

BvE — 'En welke rol kan literatuur als kunstvorm volgens u vervullen? In uw boek *De wereld van De Wachter* citeert u veelvuldig de schrijver Vasily Grossman...'

DDW — 'Ja, een groot boek is voor mij *Leven en Lot* van Vasili Grossman. De *Oorlog en Vrede* [geschreven door Lev Tolstoj, red.] van de twintigste eeuw. Een boek dat over alles gaat, ook over kleine levens. Dat is ook mijn kijk op de wereld: hier in een gesprek met een patiënt dat gaat over een heel persoonlijk leven. En dan doe ik het raam open en dan kijk ik in de wereld en dan probeer ik daar iets van terug te geven aan de wereld. Dat is mijn missie. En dat doet Grossman op geniale wijze. Het gaat over grote menselijke conflicten en het gaat over de kleine menselijke levens en die connectie daartussen. En in het midden van het boek is er een profeet die over 'het kleine goede' spreekt, het belangrijke concept bij Levinas, die waarschijnlijk Grossman heeft gekend. Het is de literaire kunstenaar Grossman die zo waarschijnlijk toch de aanzet heeft gegeven tot dat centrale thema bij Levinas.'

*Een versie van dit interview was eerder te lezen in een publicatie over Kunst en Mentale Gezondheid van de Landelijke Vereniging van Vrijgevestigde Psychologen & Psychotherapeuten [1 oktober 2024].*

<sup>1</sup> Waaronder *Borderline Times* (2011), *De kunst van het ongelukkig zijn* (2019) en *Liefde* (2023).

<sup>2</sup> De portretten in de behandelkamer van De Wachter zijn van Spinoza, Descartes en Rousseau. Verder hangen er portretten van wetenschappers en filosofen Francis Bacon, Machiavelli, Jean Paul Sartre, Michel Foucault en Alfred Adler. In de gang: David Hume, Karl Marx, Arthur Schopenhauer, Alfred Korzybsky, Henri Matisse, Confucius, David Russel, James Joyce, Plato, Charles Darwin. In de wachtkamer portretten van Sigmund Freud, Georg Wilhelm Hegel, Gottfried W. von Leibniz en nog een van Descartes.

<sup>3</sup>Emmanuel Levinas (1906–1995) beschouwde *de Ander* als het fundament van zijn ethiek. Voor Levinas staat de relatie tot de Ander centraal — vóór elke vorm van kennis, religie of filosofie. Volgens Levinas begint het mens-zijn niet bij het 'ik', maar bij de verantwoordelijkheid voor de Ander.

<sup>4</sup>Dirk de Wachter, *De wereld van De Wachter*: p.170

<sup>5</sup>Dirk de Wachter, *De kunst van het ongelukkig zijn* (2019): p.74

<sup>6</sup>Dirk de Wachter, *Verstroosingen* (2022): p. 46. Dit boek schreef De Wachter naar aanleiding van de levensbedreigende ziekte die hem overkwam. Het verloop daarvan kwam in het interview ter sprake, maar wordt in deze weerslag weggelaten.

<sup>7</sup>*Van de schoonheid en de troost* is een VPRO-serie uit 1999 waarin Wim Kayzer aan zijn gasten – kunstenaars, wetenschappers, schrijvers, filosofen en musici – de filosofische vraag voorlegde 'Wat maakt dit leven de moeite waard?'. De gesprekken daarbij kwamen altijd uit bij de begrippen 'schoonheid' en 'troost'.

<sup>8</sup>*Verstroosingen*: p. 133.

## UITGELICHT

### VIJF KUNSTWERKEN IN DE TENTOONSTELLING

#### *WHEN I WAS YOU*

**Marc Mulders**

*The Enclosed Garden*

**Hannah van Bart**

*The Man, the Trees, the Light*

**Marenne Welten**

*When My Aunt Left the Room*

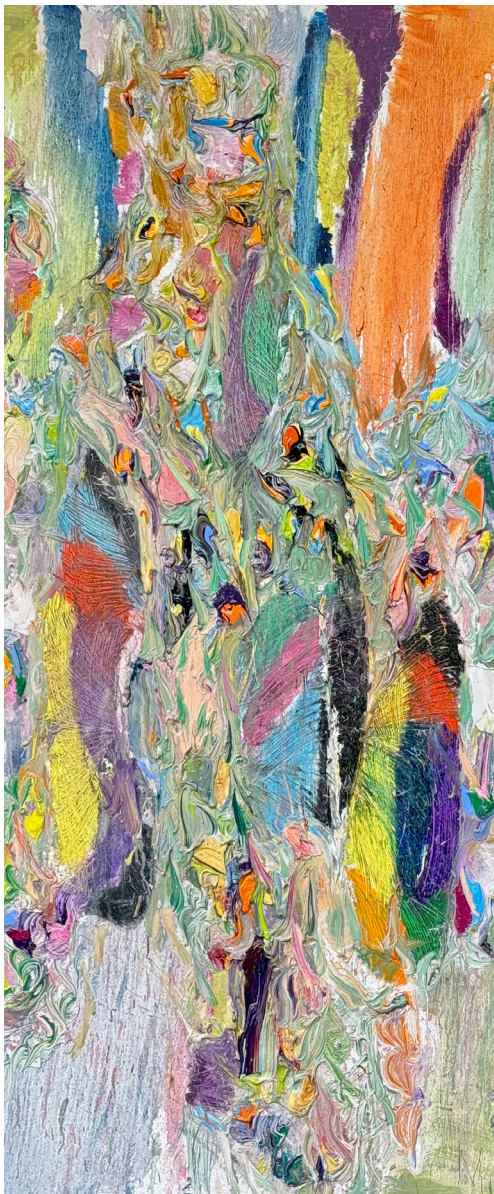
**Elly Strik**

*When I Was You*

**Guido Geelen**

*Marenthe – Vlinderpopulatie Azië*





**Marc Mulders [1958]**

*The Enclosed Garden*, 2025

olieverf op doek

180 x 80 cm

Collectie Annelies en Bob van Eerd

De expressieve penseelstreken waarmee Henk Chabot zijn landschappen met boomgaarden, dieren en akkers schilderde, maakten diepe indruk op de Nederlandse kunstenaar Marc Mulders. Vooral de werking van de verf fascineert hem, hoe Chabot de verf met een penseel op het doek zette, borstelde en schraapte: 'Chabot verzamelde het licht uit een heel jaargetijde en bracht het met welhaast droge verf op het linnen aan. Hij schilderde de boomgaarden, dieren en akkers met hun wortels aan de aarde vast en verankerde de polder aan de horizon. Chabot bekommerde zich niet om de stofuitdrukking van de huid van een koe, wolk of boom; [...] het is de verf zélf die bloeit.'

Ook in Mulders' eigen olieverfschilderijen en aquarellen 'bloeit' de verf. De cycli van de natuur, leven en vergankelijkheid zijn belangrijke onderwerpen in zijn werk. Zijn voorstellingen van bloemen en dieren zijn virtuoos geschilderd. Mulders' kunstwerken vormen een rode draad in de collectie van Annelies en Bob van Eerd, die zijn schilderijen, aquarellen, collages en glasobjecten al sinds 1993 verzamelen. Steeds opnieuw raken zij geïnspireerd door de schoonheid en zeggingskracht van zijn werk, en de vele symbolische, religieuze en filosofische betekenissen die het in zich draagt. *The Enclosed Garden* is één van Mulders' meest recente schilderijen. Het is een explosie van kleur, door de kunstenaar vervaardigd in zijn atelier met uitzicht op de tuin. De voorstelling toont geen letterlijke plek, maar een visuele vertaling van Mulders' gevoel. *The Enclosed Garden* biedt verwondering, troost en een bijna mystieke verbondenheid met de natuur.



**Hannah van Bart** [1963]

*The Man, the Trees, the Light*, 2013

olieverf op doek

145 x 115 cm

Collectie Annelies en Bob van Eerd

Hannah van Bart schildert indringende, rijke en complexe portretten van mensen die niet bestaan. Het zijn denkbeeldige figuren, karakters die al schilderend worden opgebouwd. *The Man, the Trees, the Light* begon als landschap, pas in het schilderproces doemde de figuur op. Van Bart wil dat het werk naar je toekomt, alsof je als toeschouwer ook waargenomen wordt: 'Dat je niet alleen aangestaard wordt door een starre blik, maar dat het kijken naar het schilderij kijken wordt naar de schilderkunstige ruimte en daar in die ruimte te zijn.'

Ook voor Annelies en Bob van Eerd was het zien van dit werk een bijzondere ervaring. Ze kochten het spontaan na een televisie-uitzending waarin kunstkenner Hans den Hartog Jager het atelier van de kunstenaar bezocht. Enkele weken daarna reisden ze naar Bart's New Yorkse galerie om het schilderij te kopen. Ruim elf jaar later ontdekken ze nog steeds nieuwe details: de verschillende verftoetsen waarmee Van Bart haar voorstelling schilderde, weggeschuurde oppervlakken en het alterneren van de voor- en achtergrond. Van de kist waarin het schilderij uit New York naar Nederland kwam, lieten de verzamelaars een tafel maken door ontwerper Piet Hein Eek [1967]. Deze *Kunstkisttafel* is op de bovenste verdieping van het museum te zien.





**Marenne Welten (1959)**

*When My Aunt Left the Room*, 2025

olieverf op linnen

150 x 120 cm

Collectie Annelies en Bob van Eerd

Hoewel er op *When My Aunt Left the Room* geen mensen te zien zijn, toont het werk menselijke herinneringen, verlangen en verlies: het moment waarop de tante van Marenne Welten de kamer verliet en een voelbare leegte achterbleef. De meubels – banken, boeken, kasten – lijken zich naar de randen van de lege ruimte te hebben teruggetrokken, alsof ze plaats hebben gemaakt voor iemand die er niet meer is.

In Weltens werk vormen haar eigen herinneringen aan belangrijke personen uit haar leven een vertrekpunt. Aan de hand van interieurs, objecten of dierbare momenten weergeeft ze hun aan- of juist afwezigheid, en schildert ze nieuwe beelden. Welten werkt met dikke lagen witte olieverf, die ze direct uit de tube op het doek aanbrengt. Pas later voegt ze kleur toe en verdeelt ze de verf met haar handen of een paletmes over het doek. Waar de verf opdroogt, schraapt of 'graaft' ze delen weer weg. De opstaande lijnen en randen vormen als vanzelf de contouren van de objecten in de geschilderde voorstelling. Het is een unieke techniek waarmee ze in het schilderij – letterlijk en figuurlijk – diepte creëert.



**Elly Strik [1961]**

*When I Was You*, 2011–2015

gedroogd fruit, papier-maché, grafiet, olieverf en pigment op papier

170 x 38 x 50 cm

Collectie Annelies en Bob van Eerd

De Nederlandse kunstenaar Elly Strik staat bekend om haar werken waarin droombeelden, intuïtie en lichamelijkheid smelten. In haar tekeningen, schilderijen en objecten combineert ze ongebruikelijke materialen als gedroogd fruit, zilverblad en as uit haar houtkachel met grafiet en pigmenten. Strik laat zich daarbij leiden door vragen over waar we vandaan komen en welke innerlijke lagen daarvan nog steeds in ons doorwerken. Haar beelden openen werelden die zowel vertrouwd als geheimzinnig voelen, en raken aan de kern van wat het betekent om mens te zijn. Het formaat van haar werk loopt sterk uiteen, van klein en intiem tot groots en monumentaal.

Het werk *When I Was You* begon met een zacht golvend, bloemachtig veld op papier, waarin Strik bewust een lege cirkel openliet: een leegte die wachtte op een betekenis. Die vond ze in twee Thaise amuletten, door een monnik gesneden uit de vrucht van de mythische makaliphon boom. Strik tekende beide amuletten in de open cirkel en plaatste de originele beeldjes aan de buitenzijde van de lijst. Daar lijken de amuletten als wachters over het beeld én over ons te waken. Ze vormen een intiem, persoonlijk (huis) altaar en staan symbool voor vruchtbaarheid en bescherming.





**Guido Geelen [1961]**

*Marenthe – Vlinderpopulatie Azië*, 2011

gebakken klei, messing, glas en vlinders;

210 x 87 x 45 cm

vitrine door Piet Hein Eek

Collectie Annelies en Bob van Eerd

Guido Geelen neemt een unieke positie in binnen de Nederlandse beeldhouwkunst. Al sinds de jaren negentig hanteert hij een onconventionele benadering van materialen als keramiek, brons, ijzer, aluminium, glas en textiel. Deze koppelt Geelen aan een iconografie waarin zowel eigentijdse als klassieke beeldmotieven herkenbaar zijn.

Zijn sculptuur *Marenthe – Vlinderpopulatie Azië* wordt beziel door talloze vlinders en maakt deel uit van een serie van zes 'vlinderbeelden', elk gebaseerd op een ander persoon. De sculpturen zijn ruimtelijk gestapeld in een vitrinekasten die Geelen in samenwerking met industrieel ontwerper Piet Hein Eek ontwikkelde. Elk afzonderlijk beeld verwijst naar de vlinderpopulatie van een werelddeel waar vlinders zijn; samen vormen ze voor Geelen een poëtische verbeelding van 'de wereld'. Bijzonder – zeker in het perspectief van deze tentoonstelling – is dat het Griekse woord *psyche* zowel ziel als vlinder betekent.

**Teksten**

Chabot Museum  
Annelies en Bob van Eerd

**Redactie**

Sanne de Rooij  
Renee Schuiten-Kniepstra

**Grafisch ontwerp**

Jan van Mechelen [ZEE]

**Oplage**

2.000 exemplaren

© Chabot Museum Rotterdam, 2025

stichting droom en daad

nemag 

 Gemeente  
Rotterdam

Volkskracht 

**CHABOT  
MUSEUM  
ROTTERDAM**

MUSEUM FOR  
INTERNATIONAL  
EXPRESSIONISM

---

Chabot Museum Rotterdam  
Museumpark 11 / 3015 CB Rotterdam  
010 436 37 13 / [chabotmuseum.nl](http://chabotmuseum.nl)

---